

Okruhy otázek ke státním závěrečným zkouškám.

Obor: archeologie

Typ studia: bakalářský (jedno- i dvouoborový)

Komentář: u státních závěrečných zkoušek bakalářského studia archeologie budou abonementovi zadány jako základní tři z níže uvedených otázek, a to z každého ze tří bloků (A, B, C) po jedné. Student absolvuje tehdy, odpoví-li uspokojivě (tedy nejhůře ve stupni „dobře“) na všechny tři otázky.

BLOK A

- 1) **Přehled dějin archeologie v Evropě, ČR a v jižních Čechách** – základní evropské vývojové trendy, základní osobnosti a jejich výzkumy a nejdůležitější práce.
- 2) **Vývoj lidských sídel, formy sídlišť, fortifikací a podoba obytných staveb** – typy sídlištních lokalit a lidských sídel od paleolitu po raný středověk, základní charakteristika rovinných a výšinných lokalit, termíny hradiště, výšinné sídliště a oppidum, typy staveb.
- 3) **Vývoj pravěkého pohřebního ritu v ČR** – kostrový a žárový pohřební ritus, odkdy aplikován, kdy dochází k oddělení pohřebních a sídlištních komponent, typy hrobů – mohylové, ploché, skalní, megalitické, anomálie pohřebního ritu.
- 4) **Pravěké depoty** – jejich časový výskyt, typy depotů (kovových artefaktů, keramiky, surovin aj.), jejich funkce, topografie (vodní toky, vrcholky kopců apod.).
- 5) **Vývoj pravěkého umění** – definice umění, druhy umění (výtvarné, hudební), umění v jednotlivých epochách a jeho doklady z ČR, datace.
- 6) **Vývoj pravěkých náboženských a kultovních představ** – základní vývojové etapy náboženství (dynamismus, animismus, démonismus, teismus), doklady kultovních objektů a svatyně, artefakty spojené s kultem, archeologické doklady z území ČR.
- 7) **Surovinové zdroje, využívané pravěkým člověkem** – typy surovin (kamenné-ši, kamenné-bi, další kamenné, kovové, grafit, jantar aj.), jejich ložiska, doklady těžby a zpracování, příklady použití konkrétních surovin v pravěku až raném středověku v ČR
- 8) **Doklady pravěkého obchodu** – otázka směny, dálkových kontaktů, importů; příklady importů z pravěku až středověku v archeologických nálezech z území ČR.
- 9) **Obživa pravěkých komunit** – lovci a sběrači (jaká zvířata lovena, doklady sběru), pravěké zemědělství (jaké druhy rostlin a v kterém období domestikovány), domestikace zvířat (jaká zvířata a v které době), příklady archeologických lokalit a nálezů z území ČR.
- 10) **Metoda archeologického výzkumu** – prospekční metody (např. sběr, letecká fotografie, vzorkovací metody, geofyzikální metody), metody archeologické exkavace a dokumentace (např. stratigrafie, fotogrammetrie), chronologické metody (radiokarbonová metoda, archeomagnetismus, termoluminiscence aj.), příklady archeologických výzkumů z území ČR.

BLOK B

- 1) **Vývoj rodu Homo ve starém a středním paleolitu** – literatura, hlavní vývojové etapy rodu Homo, nálezy z Evropy a ČR.
- 2) **Mladý paleolit a mezolit** – literatura, chronologie, kultury, lokality, typy sídel, pohřbů, artefaktová náplň, doklady umění a náboženských představ, příklady z Evropa a ČR.
- 3) **Neolit v ČR** – literatura, chronologie, kultury, lokality, typy sídel, pohřbů, artefaktová náplň, doklady umění a náboženských představ.
- 4) **Eneolit v ČR** – literatura, chronologie, kultury, lokality, typy sídel, pohřbů, artefaktová náplň, doklady umění a náboženských představ.
- 5) **Starší doba bronzová v ČR** – základní literatura, chronologie, kultury, lokality, typy sídel, pohřbů, artefaktová náplň, doklady umění a náboženských představ.
- 6) **Střední doba bronzová v ČR** – literatura, chronologie, kultury, lokality, typy sídel, pohřbů, artefaktová náplň, doklady umění a náboženských představ.
- 7) **Doba popelnicových polí v ČR** – literatura, chronologie, kultury, lokality, typy sídel, pohřbů, artefaktová náplň, doklady umění a náboženských představ.
- 8) **Metalurgie bronzu doby bronzové** – literatura, ložiska surovin (mědi a cínu), postup těžby a zpracování kovů, doklady metalurgie v ČR, typy bronzových artefaktů.
- 19) **Starší doba halštatská v ČR** – literatura, chronologie, kultury, lokality, typy sídel, pohřbů, artefaktová náplň, doklady umění a náboženských představ.
- 10) **Pozdní doba halštatská v ČR** – literatura, chronologie, kultury, lokality, typy sídel, pohřbů, artefaktová náplň, doklady umění a náboženských představ.
- 11) **Mladší doba železná v ČR** – literatura, chronologie, kultury, lokality, typy sídel, pohřbů, artefaktová náplň, doklady umění a náboženských představ.
- 12) **Oppida a konec doby laténské v ČR, kulturní skupiny na okraji laténské kultury** – definice oppid, jejich přehled v ČR, faktory ovlivňující konec laténské osídlení ve střední Evropě, literatura.
- 13) **Počátky doby římské v ČR (stupeň A)** – literatura, chronologie, kultury, lokality, typy sídel, pohřbů, artefaktová náplň, doklady umění a náboženských představ.
- 14) **Starší doba římská (stupeň B) v ČR** – literatura, chronologie, kultury, lokality, typy sídel, pohřbů, artefaktová náplň, doklady umění a náboženských představ.
- 15) **Mladší doba římská (stupeň C) v ČR** – literatura, chronologie, kultury, lokality, typy sídel, pohřbů, artefaktová náplň, doklady umění a náboženských představ.
- 16) **Doba stěhování národů (stupně D1-E) v ČR** – literatura, chronologie, kultury, lokality, typy sídel, pohřbů, artefaktová náplň, doklady umění a náboženských představ.

17) **Počátky slovanského osídlení českých zemí** - historický rámec, literatura, charakteristika osídlení, sídliště, pohřební ritus, nejvýznamnější lokality z území ČR

18) **Velká Morava** - historický rámec, literatura, nejvýznamnější lokality, sakrální stavby

19) **Archeologie k počátkům českého státu (vláda Bořivoje I., sv. Václava a Boleslava I.)** - historické souvislosti, literatura, hradská soustava, archeologický výzkum nejvýznamnějších českých hradišť

20) **Archeologie a raně středověké osídlení jižních Čech** - historický rámec, literatura, charakteristika osídlení, sídliště, pohřební ritus, nejvýznamnější lokality z území ČR

BLOK C

1/ Středověká archeologie v ČR - dějiny bádání: založení a vývoj oboru, základní přehled nejvýznamnějších lokalit, charakteristika typologicky a metodicky nejvýznamnějších výzkumů a jejich vedení (osobnost a jeho dílo)

2/ Archeologie a dějiny osídlení – vznik, vývoj, struktura a proměny středověké společnosti – vnitřní a vnější kolonizace, zánik hradské soustavy a vznik středověké společnosti, nové progresivní pracovní postupy a jejich odraz v archeologii (zemědělství, řemeslo, směna, komunikace), nové typy sídel – příklady jejich archeologického zkoumání (lokality, osobnosti výzkumu)

3/ Středověká montánní archeologie – dobývání, prvotní zpracovávání a distribuce drahých kovů, dějiny bádání a literatura, metody terénní práce, základní přehled nejvýznamnějších lokalit, datace, charakteristika výzkumů a jejich vedení (osobnost a jeho dílo)

4/ Středověké hutnictví železa – dějiny bádání a literatura, podoba a proměny výrobních postupů, typy a příklady technologických zařízení, produkty a odpady, problematika určování původních technologických procesů v archeologických nálezech, přehled nejvýznamnějších lokalit, datace, charakteristika výzkumů a jejich vedení (osobnost a jeho dílo)

5/ Kovolijectví na příkladu historického zvonařství – dějiny bádání a literatura, typologie, technologie, produkty, archeologické doklady zvonařských dílen z území ČR, datace, vedení výzkumů (osobnosti a jejich dílo).

6/ Středověké kovářství – dějiny bádání a literatura, podoba a provoz středověkých kováren, produkty a odpady, problematika určování původních technologických procesů v archeologických nálezech, přehled nejvýznamnějších lokalit se středověkými výrobními zařízeními, datace, charakteristika výzkumů a jejich vedení (osobnost a jeho dílo)

7/ Bydlení a životní styl na příkladu dochovaných součástí staveb – stavební kování jako prostředek k rekonstrukci podoby a provozu nemovitostí - dějiny bádání a literatura, typologie, problém datace archeologických nálezů, příklady archeologických nálezů jako součástí staveb z území ČR.

8/ Bydlení a životní styl na příkladu dochovaných součástí výbavy domu – stavební kování jako prostředek k rekonstrukci podoby a provozu mobiliářového vybavení

staveb - dějiny bádání a literatura, typologie, problém datace archeologických nálezů, příklady archeologických nálezů z území ČR.

9/ Doklady využívání zvířecí síly ve středověku – dějiny bádání a literatura, interdisciplinární studium, typologie a funkční zařazování archeologických nálezů, význam pro společenskou a sociální interpretaci, příklady z archeologicky zkoumaných lokalit na území ČR.

10/ Středověké zbraně – dějiny bádání a literatura, interdisciplinární studium, vývoj zbraní ve vztahu k proměnám vojenství od raného do pozdního středověku, typologie a funkční zařazování archeologických nálezů, příklady z archeologicky zkoumaných lokalit na území ČR.

11/ Středověká zbroj – dějiny bádání a literatura, interdisciplinární studium, vývoj zbroje ve vztahu k proměnám vojenství od raného do pozdního středověku, typologie a funkční zařazování archeologických nálezů, příklady z archeologicky zkoumaných lokalit na území ČR

12/ Dějiny architektury a stavebního stylu – cihlářství – dějiny bádání a literatura, dějiny řemesla a výrobků (stavební keramika zdicí a krycí), majitelé a řemeslníci, výrobky a výrobní proces - technologická zařízení a jejich typologie ve středověké manuální výrobě, archeologické doklady výrobních zařízení z území Evropy a ČR.

13/ Kamnářství jako doklad proměny středověkého životního stylu - dějiny bádání a literatura, původ a rozšíření kachlových kamen v Evropě, morfologický vývoj (od hliněné pece ke kachlovým kamnům), podoba a členění gotických kachlových kamen, nejstarší archeologické doklady středověkých kamen a jejich článků (kachlů) v ČR a zahraničí

14/ Kamnářství jako doklad proměny životního stylu – typologie středověkých kachlů a jejich provozně-technologické odlišnosti pro použití ve vyhřívacím tělese, dějiny bádání a literatura, typy rekonstrukcí středověkých kachlových kamen na území ČR – příklady, autorství, publikace.

15/ Odras duchovního světa, idejí a názorů v historickém kamnářství – typy výzdob na středověkých kachlích, motivika – její obsah a poslání, kategorie výzdobných motivů, dějiny bádání a literatura, příklady z archeologických nálezů na území ČR.

Povinná literatura

Archeologie na pomezí (eds. Chvojka, O. – Krajíc, R.). Archeologické výzkumy v jižních Čechách – Supplementum 4. České Budějovice 2007.

Archeologie pravěkých Čech 1-8 (eds. Jiráň, L. – Venclová, N.). Praha 2007-2008.

Beranová, M. – Lutovský, M. 2009: Slované v Čechách. Archeologie 6. – 12. století. Praha.

Bioarcheologie v České republice (eds. Beneš, J. – Pokorný, P.). Č.Budějovice – Praha 2008.

Buchvaldek, M. a kol. 1985: Dějiny pravěké Evropy, Praha.

Dubský, B. 1949: Pravěk jižních Čech, Blatná.

Gojda, M. 2000: Archeologie krajiny. Praha.

Hazlbauer, Z. 1998: Krása středověkých kamen. Odras náboženských idejí v českém uměleckém řemesle. Praha.

Klápště, J. 2005: Proměna českých zemí ve středověku. Praha.

Krajíc, R. 1997: Středověká kachlová kamna v Táboře. Tábor.

- Krajíc, R. 2003: Sezimovo Ústí – archeologie středověkého poddanského města 3/1-2. Kovárna v Sezimově Ústí a analýza výrobků ze železa. Praha – Sezimovo Ústí – Tábor.
- Krajíc, R. 2005: Středověké kamnářství. Tábor.
- Krajíc, R. 2008: Středověké cihlářství. Sezimovo Ústí – archeologie středověkého poddanského města 4. České Budějovice – Tábor.
- Kuna, M. a kol. 2004: Nedestruktivní archeologie. Praha.
- Manoušek, L. 2006: Zvonařství. Praha.
- Měřínský, Z. 2002, 2006: České země od příchodu Slovanů po Velkou Moravu I-II. Praha.
- Neustupný, E. 2007: Metoda archeologie. Plzeň.
- Pavlík, Č. – Vitanovský, M. 2002: Encyklopedie kachlů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Ikonografický atlas reliéfů na kachlích gotiky a renesance. Praha.
- Petráň, J. 1985: Dějiny hmotné kultury I/1, I/2. Praha.
- Pleiner, R. 1958: Základy slovanského železářského hutnictví v českých zemích. Praha.
- Pleiner, R. 1962: Staré evropské kovářství. Stav metalurgického výzkumu. Praha.
- Podborský, V. a kol. 1993: Pravěké dějiny Moravy, Brno.
- Podborský, V. 2006: Náboženství pravěkých Evropanů, Brno.
- Sklenář, K. 2005: Biografický slovník českých, moravských a slezských archeologů. Praha.